

Karl Haiding, Märchen und Schwänke aus dem Burgenland, Leykam — Verlag, Graz 1977, 241 str. + 6 tabla.

Austrijsku pokrajinu Burgenland (Gradišće) često nazivaju riznicom usmenog pripovijedanja. Slikovite izreke često je dobro provjeriti, a ovaj izbor Karla Haidinga, poznatog austrijskog istraživača, olakšat će nam takvu provjeru.

Haiding je vrstan poznavalac gradišćanske građe: u vremenu između 1933. i 1974. zabilježio je na tom terenu 400 kazivanja, od kojih je u ovaj izbor uvrstio tek 35. No da nas njegov izbor ne zavede, valja pretpostaviti da su u tom obilju građe zastupljene sve suvrstice usmenog pripovijedanja. Ovaj izbor ukazuje naime na Haidingov sluh za starinske bajke, prave bajke, onakve kakve je na ovom istom području zabilježio Bünker još 1900. godine.

Haidingovi kao i Bünkerovi kazivači veći su dio svog vijeka proveli u autarkičnom društvu na rubu zapadne Mađarske. Bitne društvene promjene koje pogađaju i usmeno pripovijedanje moguće je uočiti tek u novije vrijeme. Do tog vremena sve je išlo u prilog razvoju ili barem kontinuitetu usmenog pripovijedanja: težak život uz male i suviše iskorištene sezonski rad. Tu su se na često udaljenom veleposjedu susretali s radnicima iz drugih krajeva Austrije ili Mađarske, s raznim narodnostima i njihovim kazivačima. Idealna kontaktna situacija, primijetiti ćemo danas, u to zlatno vrijeme usmenog pripovijedanja, kad je nova priča bila jedna od značajki prestiža.

Dugotrajni austrougarski vojni rok odvažio je mnoge mladiće da emigriraju u Ameriku, ali su se isto tako neki upravo u vojsci razvili u odlične pripovjedače. Ovdje sam odabrala samo dvije općenite situacije koje su utjecale na usmeno stvaralaštvo no autor izbora ulazi vrlo detaljno u život svojih kazivača, toplo esejistički predstavlja svoje ljude, i gotovo neprimjetno u pogovor uvrštava i znanstvene bilješke. U odjeljku **Tko kazuje pripo-**

vijetke Haiding nas upoznaje s muškarcima iz tih brojnih, često i prekobrojnih obitelji, koji su svojim susedljanima (dakle odraslim osobama) uljepšavali dan pričanjem priča. Taj svijet je na odlasku; radeći među Gradišćanskim Hrvatima, i sama sam primijetila da je mnogo lakše pronaći ženske kazivačice, koje će često tek pokušati ispričati priču muškog kazivača i tako dočarati te večeri kad su brojni slušaoci skupljali novčiće za petrolej i duhan i davali ih kazivaču samo da ne prestane pričati.

Zanimljivo je da je Burgenland poznat ne samo po izvršnim njemačkim kazivačima već za njima ne zaostaju mađarski i hrvatski pripovjedači. Haiding se u bilješkama osvrće i na mađarsku građu K. Gaala, a hrvatska mu je tek djelomice bila dostupna (velik dio te građe bit će objavljen, a već i sad je istraživačima dostupan u Zavidovcu za istraživanje folkloru u Zagrebu).

Haiding je istraživačima namijenio ove priloge: o sakupljanju i istraživanju gradišćanskog pripovijednog materijala (pripovijetke Nijemaca, Mađara i Hrvata), zatim prilog o vrstama usmene proze u Bergenlandu, literaturu koja se odnosi na ovo izdanje, te na posljetku iscrpne izvore i napomene (osim osnovnog podatka o kazivaču tu su spomenute i varijante pripovijedaka, koje su razvrstane prema Arne-Thompsonovoj klasifikaciji).

Osnovna pretenzija ovog izdanja sigurno nije bila da zadovolji širok čitalački krug, no zbog dopadljive kompozicije, lijepih crteža (autora H. zum Tobela) i brojnih pripovijedaka koje odgovaraju onima braće Grimm, izdanje će sasvim sigurno naći svoje mjesto i na policama omladinskih biblioteka.

Nives **RITIG-BELJAK**